

Zakład Pielęgniarstwa Psychiatrycznego WPiNoZ AM w Lublinie
The Department of Psychiatric Nursing Faculty of Nursing and Health Sciences Medical
University in Lublin

KRYSTYNA KIMAK

The influence of living conditions on neurosis development

Wpływ warunków socjalno – bytowych na powstanie nerwicy lękowej

Wzrastające tempo życia, rozwój techniki, coraz większe szkody w środowisku naturalnym, zmieniająca się sytuacja we współczesnym świecie stawia przed człowiekiem konieczność stykania się z różnorodnymi nowymi sytuacjami. To z kolei wymaga od niego umiejętności utrzymania stałej zdolności i gotowości do reagowania na zmieniające się warunki i odpowiedniego do nich zachowania się. U niektórych ludzi umiejętność radzenia sobie z problemami zostaje zakłócona już w okresie dzieciństwa. Wynika to bardzo często z błędów wychowawczych i nieodpowiedniej postawy rodziców. Monotonność życia współczesnych ludzi ograniczająca się głównie do zapewnienia rodzinie potrzeb materialnych, a nie dająca czasu na rozwijanie potrzeb duchowych i stosunków międzyludzkich przyczynia się do zaburzenia u dziecka poczucia bezpieczeństwa, do zmniejszenia więzi uczuciowej z rodzicami. Ma to oddźwięk w życiu dorosłym kiedy u człowieka występuje poczucie niepewności w podejmowaniu decyzji i rozwiązywaniu problemów życia codziennego. Jest to spowodowane przeważaniem roli dziecka w życiu dorosłym człowieka.

Często do nerwicy jako choroby cywilizacyjnej doprowadzają stresy i sytuacje konfliktowe związane z pracą, która jest trudna do zdobycia i utrzymania. Stały lęk o zapewnienie potrzeb materialnych jest jednym z determinantów życia człowieka w okresie produkcyjnym.

Na negatywne samopoczucie człowieka mają również wpływ warunki bytowe. Coraz częstszym zjawiskiem są rodziny wielopokoleniowe, wspólnie mieszkające. Ścierają się w nich różne poglądy i przekonania, co zaburza przekroczenie progu dorosłości i realizacji własnych celów życiowych.

Wysoki poziom cywilizacji sprzyja zaostrzeniu się bodźców stresowych i frustracji, co w następstwie prowadzi do powstania reakcji nerwicowych.

Panuje powszechne przekonanie, że zaburzenia nerwicowe należą do najczęstszych chorób współczesnej cywilizacji. I jak należy przypuszczać prawie każdy człowiek współczesnej cywilizacji przynajmniej przez krótki okres swojego życia wykazywał objawy nerwicy lub reakcji nerwicowej.

MATERIAŁ I METODA BADAŃ

Celem przeprowadzonych badań ankietowych i obserwacji było określenie znaczenia wpływu warunków socjalno-bytowych człowieka na rozwój nerwicy lękowej.

Podstawową metodą badawczą zastosowaną w badaniach był kwestionariusz ankiety. Ankieta jest narzędziem badawczym łatwym w zastosowaniu, stąd jest metodą zbierania informacji bardzo powszechną, która pozwala uzyskać stosunkowo dużo informacji w krótkim czasie.

Badaniami ankietowymi objęto 32 pacjentów z rozpoznaniem nerwicy lękowej. Czas przebywania chorego na oddziale wahał się od jednego tygodnia do kilku tygodni. Uzyskany materiał analizowano głównie w oparciu o takie zmienne jak; wiek, płeć, wykształcenie, pochodzenie społeczne, miejsca zamieszkania, stan cywilny i liczbę posiadanych dzieci. W dobrowolnych badaniach ankietowych wzięło udział 16 kobiet (50%) i 16 mężczyzn (50%).

Przedział wiekowy badanej grupy wahał się w granicach 28 - 62 lata. Wśród badanych było 5 osób w stanie wolnym, 20 w związku małżeńskim i 7 osób osamotnionych. Posiadanie dzieci wśród liczby osób badanych kształtowało się następująco: 14 osób jest w posiadaniu potomstwa, natomiast 8 osób nie posiada potomstwa.

Analizując wykształcenie stwierdzono, że największą grupę stanowiły osoby ze średnim wykształceniem (17 osób tj. 54,4%), 5 osób (16%) posiada wykształcenie wyższe, zawodowe 4 osoby (12,8%), 3 osoby (9,6%) pomaturalne i 3 osoby (9,6%) podstawowe. W grupie osób badanych 11 osób (35,2%) jest pracownikami umysłowymi, natomiast 21 osób (67,2%) to pracownicy fizyczni. Pochodzenie społeczne osób badanych jest następujące: 15 osób (48,0%) ma pochodzenie robotnicze, 11 osób (35,2%) chłopskie, a 6 osób (19,2%) inteligenckie. 21 osób (67,2%) badanych było mieszkańcami miasta, 7 osób (22,4%) wsi, a 4 osoby (12,8%) zamieszkiwało osadę.

Osoby badane w dużej mierze przywiązane były do swoich rodziców; bardzo 23 osoby (73,6%), 8 osób (25,6%) określa swoje przywiązanie jako takie sobie. Również stosunki z rodzicami w okresie dzieciństwa u 23 osób (73,6%) układały się dobrze, a u 8 osób (25,6%) źle. Wpływ na to miała patologia rodziny, z której wywodził się respondent.

Przeprowadzone badania wykazały, że stosunki pomiędzy partnerami mają wpływ na wystąpienie lub pogłębienie się objawów nerwicy, szczególnie u kobiet. Wpływ na to mają zachowania współpartnerów względem respondentów. Najczęściej przyczyną konfliktów lub rozpadu małżeństwa był alkoholizm, zdrada małżeńska, nieumiejętność porozumiewania się. Osoby badane nie są pewne uczuć swojego współpartnera, uważają, że raczej są kochane. Pewnymi uczuć są na ogół mężczyźni, którzy twierdzą, że są bardzo kochani (7 osób tj. 22,4% - 6 mężczyzn (19,2%) i 1 kobieta (3,2%).

W wyniku przeprowadzonych badań ustalono, że wykonywanie pracy zawodowej 16 osobom (50%) utrudniają konflikty z przełożonymi, 13 osobom (41,6%) ze współpracownikami, warunki pracy utrudniają wykonywanie zadań 6 osobom (19,2%), 5 osobom (16,0%) sposób organizowania pracy. Wśród innych przeszkód w wykonywaniu pracy respondenci podają dolegliwości związane ze zdrowiem 3 osoby (9,6). Tylko 1 osoba (3,2%) stwierdziła, że jej praca jest bezkonfliktowa.

Badania wykazały, że praca zawodowa częściej wpływa negatywnie na mężczyzn niż na kobiety. Nie zadowolonych z wykonywanej pracy jest 11 mężczyzn (35,2%). Najczęściej mężczyźni tracą uznanie, pozycję w pracy, a kobiety awansują i osiągają znaczenie i uznanie. Aby praca dawała satysfakcję powinna być zgodna z zainteresowaniami pracowników. W przeprowadzanych badaniach praca respondentów tylko czasami jest zgodna z ich zainteresowaniami (16 osób tj. 50%). Powstaniu konfliktów i nieporozumień na gruncie zawodowym sprzyja pozycja zajmowana przez pracowników. Największą ilość badanych stanowią szeregowi pracownicy (18 osób tj. 57,6%) i również najwięcej osób podaje, że wykonywanie pracy utrudniają im konflikty z przełożonymi (16 osób tj. 50%), konflikty z współpracownikami (13 osób tj. 41,6%). Dzieje się tak, być może dlatego, że ludzie nie potrafią porozumieć się i współżyć z innymi. Nie potrafią też rozwiązywać powstałych konfliktów w pracy zawodowej co sprzyja narastaniu stresów w życiu codziennym.

Respondenci przez swoją grupę koleżeńską są na ogół lubiani (25 osób tj. 80%), tylko 7 osób (22,4%) uważa, że znajomi wobec nich są obojętni. Natomiast badania potwierdziły, że respondenci są akceptowani przez grupę koleżeńską. Prawdopodobnie ma na to wpływ fakt, że ponad połowa ankietowanych (17 osób tj. 54,4%) ma mały krąg znajomych. W kontaktach z nimi są na ogół nieśmiali (25 osób tj. 80,0%) i są to w przeważającej części kobiety (11 osób tj. 35,2%). Mężczyźni w tych kontaktach są na ogół bardziej stanowczy, pewni siebie i dowodzący.

Największa ilość osób badanych (18 osób tj. 57,6%) widzi potrzebę powrotu do pracy lub zmiany środowiska zawodowego. Dziesięć osób (32,0%) pragnie zająć się domem i poświęcić więcej czasu na wychowanie dzieci. Dzięki pobytowi na oddziale i leczeniu, respondenci widzą potrzebę zmian w swoim życiu. Przede wszystkim będą dążyć do wyeliminowania sytuacji, które wpływają niekorzystnie na ich zdrowie psychiczne, chcą powrócić do domu i pracy zawodowej.

WNIOSKI

W świetle prowadzonych badań nie wykryto aby zaburzenia pełnionych ról w rodzinie generacyjnej przyczyniały się do powstania nerwicy lękowej. Nieprawidłowości w funkcjonowaniu rodziny prokreacyjnej są natomiast jedną z przyczyn powstania lub pogłębiania się istniejących zaburzeń nerwicowych.

Zaburzenia nerwicowe zakłócają pracę zawodową i przyczyniają się do powstania sytuacji konfliktowych w środowisku pracy. Badani w większości uważają, że są w pełni akceptowani przez grupę koleżeńską. Po zakończeniu leczenia badani będą dążyć do zmiany dotychczasowej sytuacji życiowej.

PIŚMIENNICTWO

1. Obuchowska J.: Dynamika nerwic. Psychologiczne aspekty zaburzeń nerwicowych dzieci i młodzieży. PWN, Warszawa 1983.
2. Popielarska A.: Psychiatria wieku rozwojowego. PZWL, Warszawa 1989.
3. Siek S.: Higiena psychiczna i autopsychoterapia. ATK, Warszawa 1982.
4. Jarosz M.: Psychologia i psychopatologia życia codziennego. PZWL, Warszawa 1976.
5. Kępińska A.: Rytm życia. Wydawnictwo Literackie, Kraków 1983.

STRESZCZENIE

Celem badań było określenie znaczenia wpływu warunków socjalno-bytowych na rozwój nerwicy lękowej. Objęto nimi 32 pacjentów w tym 16 kobiet i 16 mężczyzn, w wieku od 28 – 69 lat, z rozpoznaniem nerwicy lękowej. Wszystkie osoby przebywały na terapii w oddziale nerwic w Lublinie. Główną metodą badawczą był kwestionariusz ankiety. Pytania zawarte w kwestionariuszu dotyczyły danych osobowych, stosunków z rodziną, współpartnerem, stosunku do środowiska pracy i grupy towarzyskiej oraz zamierzeń i planów na przyszłość. W świetle przeprowadzonych badań stwierdzono, że na powstanie nerwicy lękowej u badanych nie miały wpływu zaburzenia ról rodziny generacyjnej. Przeprowadzone badania wykazały natomiast, że stosunki pomiędzy partnerami mają wpływ na wystąpienie lub pogłębienie się objawów nerwicy, szczególnie u kobiet. Najczęstszą przyczyną rozpadu małżeństwa lub konfliktów w rodzinie były: alkoholizm, zdrada i nieumiejętność porozumiewania się współmałżonków. Badania wykazały, że praca zawodowa częściej wpływa nerwicorodnie na mężczyzn niż na kobiety. Powstaniu konfliktów na gruncie zawodowym sprzyja pozycja zajmowana przez pracowników – respondenci byli najczęściej pracownikami szeregowymi. Wykonywanie pracy osobom z nerwicą lękową utrudniają konflikty zarówno z przełożonymi jak i z współpracownikami. Jednocześnie badania wykazały, że respondenci są akceptowani przez grupę koleżeńską i czują się w niej dobrze. Ponadto badania wykazały, że osoby ankietowane widzą potrzebę zmian w swoim życiu po zakończeniu leczenia w oddziale nerwic.

SUMMARY

The aim of the research was to define the significance of the influence of living conditions on neurosis development. It included 32 patients (16 women and 16 men) aged 28 – 69 who were diagnosed as having neurosis. All patients were treated in the department of neurosis in Lublin. The main research method was questionnaire. The questions included in the questionnaire concerned personal data, relationship with family and partner, attitude towards working place and acquaintances, and plans for the future. According to the research the patients' generational family roles dysfunction had no influence on neurosis development. The research revealed that relationship with partner has influence on the appearance or intensification of neurosis symptoms, especially in women. The most frequent causes of marriage breakdown or family conflicts were: alcohol abuse, adultery and spouses' failure to communicate with each other. The research proved that professional work more often causes neurosis to men than women. The employees' position is conducive to the emergence of conflicts in the workplace – the respondents were mainly rank and file workers. Conflicts with superiors and co-workers make work difficult for people with neurosis. The research also revealed that respondents are accepted by colleagues and they feel comfortable in their company. Moreover, the research showed that the respondents see the need of changes in their lives after the end of treatment in the neurosis ward.